

Ch Plateau thành ph Abidjan (th đô cũ c a x Côte d Ivoire, Phi Châu) ai cũng bi t ông già vi t m n đó. Ng i ta g i ông là " l'écrivain chinois" (ông Tàu vi t m n).

X Côte d Ivoire - thu c vùng Phi Châu Da Đen - ngày x a là thu c đ a c a Pháp. Dân b n x đi h c b ng ti ng Pháp. Và vì h g m nhi u b t c, m i b t c nói m t th ng , nên h ph i dùng ti ng Pháp đ hi u nha . V sau, khi đã đ c l p r i, tr ng v n d y b ng ti ng Pháp và ngôn ng chánh trong dân gian v n là ti ng Pháp. Nh ng ng i ít h c hay th t h c thì nói "ti ng b i", nghĩa là ti ng Pháp không đúng văn ph m. M y bà buôn bán ch Plateau nói trên thu c vào thành ph n nà . Nhi u bà có con cái "đi làm ăn" Pháp hay B , lâu lâu c n xin gì hay c n nh n gì, h ph i nh ng i khác vi t cho cái th .

Ngoài ra, có nhi u ng i c n vi t đ n t th a g i nh ng không đ trình đ đ vi t đúng t ng hành chánh nên nh vi t dùm.

Do đó m i có cái ngh vi t m n.

Ch khu ch Plateau, tr c đây, ch có m t ng i đàn ông trung niên ng i b n x làm ngh này. Anh ta hành ngh d i hàng hiên khu ph nhìn qua ch , n m cách ch m t con đ ng. Ch h n ng i là m t b c t ng nh n m gi a hai c a hàng bán radio c a ng i libanais.

"Đ ng c " c a anh ta là cái máy đánh ch lo i xách tay đ t trên bàn g nh . Anh ta ng i trên gh th p v a t m v i cái bàn, nh ng vì anh ta l n con chân dài nên khi đánh máy anh ta ph i cho h t hai chân xu ng d i bàn đ a th ng v phía tr c lòi ra m t khúc, trông gi ng nh anh ta ôm cái bàn vào lòng ! Còn "khách hàng" thì ho c đ ng ho c ng i x m c nh hai bàn chân to xù mang dép Nh t c a h n, t t k nh ng gì mà h mu n đ trong th . Anh ta gõ máy b ng hai ngón tay nh ng gõ khá nhanh, khách k đ n đầu h n gõ theo đ n đ y.

Đánh xong th , khách hàng đ a cho h n m nh gi y nh trong đó có ghi rõ đ a ch c a ng i

nhân thế, họ nằm y trong ba lô để đợi chờ họ nhận phòng bì có dán tem sẵn, đánh máy để a chờ, cho họ vào rồi lại liếm keo dán lại. Người khách hàng chờ còn có cho họ vào thùng họ để ngó góc để ngó họ đó.

Dĩ nhiên, khi họ tính tiền, họ tính cả tiền giấy, phong bì, tem...

Họ gọi đi Pháp hay đi B để cùng mua giá. Cho nên đã thành lệ, sau vài câu chào hỏi, khách hàng cả đi tiền trên bàn rồi họ sẽ a b kéo bàn vào lòng với cái máy đánh chữ lúc nào cũng "ngấm" sẵn mua tờ giấy, là bắt đầu tờ kê họ ...

Còn đến thì họ dùng phong bì không có tem, bởi vì khách hàng mang tay đến nộp họ cho cả quan liên họ. Loại "đến tờ" này, họ vẫn lấy bằng giá với "thủ nhà", bởi vì, theo họ nghĩ thích, viết cho hành chánh khó gặp may họ viết cho thân nhân. Bắt con tem họ nghĩ thêm nhiều công suy nghĩ !

Một hôm, có ông già Á Đông – ốm nhom, già khú – đi lang thang với điếu thuốc trên môi, ngang qua đó nghe tiếng đánh máy lúc nào cũng nên tò mò để ngó họ nhìn. Để anh đến làm xong công việc, ông già mới chào họ làm quen. Anh đến rồi tự nhiên vì ông ta nói tiếng Pháp rồi trôi chảy rành rọt, không giống họ nghĩ ông á đông mà anh đã tự ngó gặp hay quen biết. Ông già ghé đít họ lên bàn họ mua họ đó, họ:

- Ông làm nghề gì vậy?

Anh đến nhìn rằng họ:

- Với họ dùng họ họ ta, họ họ ta trả tiền. Ông không thấy bà họ này cả phong bì đi sao?
- Thấy. Nhưng mà họ này hai họ họ nói với nhau bằng họ họ nên tôi không hiểu.

Nghe mua chút, ông già họ họ:

- Làm ăn có khá không?
- ! Cũng tạm được.

H n ch qua bên ch :

- Khách hàng c a tôi là m y bà buôn bán bên kia. H không bi t ch , mà con cái h thì đi làm công bên Pháp bên B h t. Thành ra, ngày nào cũng vi t dùm vài cái th , lai rai... V i l i x này, ng i ta hay th a g i ki n cáo l m nên có công vi c làm hoài!

R i h n nhìn ông già t đ u đ n chân:

- Còn ông ? Ông làm ngh gì ở đây ?
- Già quá đâu có ai m n. không, đi lang thang.

Anh đen l i nhìn ông già ra v t i nghi p:

- R i y gì s ng ?
- S ng nh con. Con gái nhà làm nem. Th ng em nó đ p xe đi bán. Khá ch t v t!
- Ông ng i Tàu h ?
- Không. Tôi ng i Việt Nam.

Nói xong, ông già th dài. T i nghi p cho cái x Việt Nam c a ông ! Nh c ti u đ n m c đ mà ng i dân khi ra ngo i qu c c b thiên h g i là ng i Tàu !

Ông già đ a bao thu c lá m i anh đen :

- Hút m t đ u ch
- Cám n. Tôi không bi t hút thu c.

Ng ng m t chút, anh ta h i :

- Nhà ông ở đâu?
- ở tu t trên Cocody, g n nhà th .
- Xa quá há. R i ông đi b ng gì xu ng đây? Xe buýt h ?
- Đi b ng xe đ p. Đ p xu ng thì d , đ p v leo đ c m i m t !

Anh đen l i nhìn ông già m t lúc, m i nói :

- Ông nói ti ng Pháp rành quá mà không đi làm vi c cũng u ng.
- Già nh tôi thì còn làm đ c gì ?
- Tu i tác ăn nh p gì, trình đ văn hoá m i c n ch !

Ông già hít thở sâu, suy nghĩ. Một lúc sau ông hỏi ngớ ngẩn như sau :

- Ông thấy tôi làm cái nghề viết mớ không ?

Anh đen nhận rằng cậu hỏi như sau :

- Đều cả chứ ! Đều cả chứ !

Rồi đáp lại :

- Ông cứ ngồi ở đây ! Đợi ông gọi gì đấy ! Ở khu Plateau chứ có mặt mình tôi làm nghề này. Có thêm ông càng vui.

Thấy vẻ dè dặt quá, ông già đứng ngó ra, chợt gặp nói chuyện nào thì anh ta nói tiếp :

- Vâng, sáng mai ông đem máy đánh chữ ra ghen.

- Tôi không có máy đánh chữ . Tôi viết tay được không ?

Giống anh đen hỏi như sau :

- ... cũng không sao. Cứ ra đây đi, rồi tính.

Ông già mừng rỡ, bắt tay anh đen, nói "Cảm ơn ! Cảm ơn ! Ông tốt bụng quá!", rồi đi xách xe đạp cho xe đạp trên ngân hàng gần đó, mở khóa lấy xe phóng lên đạp đi mà nghe như văng vào ngói rồi thêm nhieu sinh lời !

Mấy hôm sau, ông già xin được gặp anh nhà thơ một cái bàn và ba cái ghế bằng nhôm loại xịn để đi pique-nique. Ông mua một bộ giấy viết thư, phong bì, tem, bút bi rồi đạp xe đạp cho bàn ghế đến ngồi ở chỗ anh đen, hành nghề viết mớ. Buổi sáng đó, trước khi về nhà, ông hỏi mớ mớ: "Bà nay đúng là một ngày đẹp trời!"...

Ông già ngồi đã ba hôm, chẳng có mặt ai đến như viết " Khách hàng " cũng như anh đen. Thấy vậy, anh ta an ủi :

- Đợi ông buồn. Tôi thấy rồi sẽ có khách. Tôi ông không có máy đánh chữ nên ông viết ta không biết đó thôi.

Một hôm, có hai bà cùng đến một lúc. Anh đến tiếp một bà rồi nói với bà kia :

- Nếu bà gặp thì bạn qua ông để nghe nghị quyết của tôi đây, ông giúp cho. Ông

viết tay, nhưng còn gì ! Viết tay hay đánh máy cũng vậy thôi ! Điều cần thiết là viết làm sao cho người đọc hiểu.

Bà khách ngồi xuống một lúc rồi bạn qua ông lên cái ghế xếp trước một ông già. Như thông lệ, bà ta đến tiến lên bàn rồi bạn đưa kẹo ông già thì ông Pháp không có văn phòng. Ông già ngồi chờ ngẫm, ông tai nghe.

Thấy ông viết mà không viết gì hết, bà khách ngồi xuống, lấy làm lạ nhìn ông:

- Sao ông không viết?

- Thưa bà, tôi đang nghe bà kể đây.

Bà ta chờ anh đến:

- Sao kể vậy? Ông làm không gì anh này! Với anh ta, khi tôi bắt đầu nói là anh ta bắt đầu gõ. Còn ông thì không nhúc nhích gì hết!

Ông già phì cười, giải nghĩa chậm chậm:

- Xin lỗi. Tôi phải nghe bà kể hết những gì bà muốn nói cho người con của bà, rồi tôi mới sắp xếp câu văn để viết. Bà biết không, viết thì phải viết cho mạch lạc thì người con của bà mới hiểu được hết cái ý của bà, bà hiểu không?

Bà khách ngồi xuống rồi gật đầu. Ông già đến để thu c, nói tiếp : "Bây giờ, xin bà kể lỗi. Tôi sẽ kể lỗi, tôi nghe".

Bà khách liếc nhìn ông rồi nhìn xuống hai bàn chân của bà,throp gì ông kể ...

Bà khỉ lồm, buôn bán lồm, con dâu mang bầu đã ba tháng năm gần sinh mà cứ đau rồi rồi, mấy đứa cháu nội đi một khoai một củ nhưng không để ăn, bà đã gọi ba cái thớt xin tiến thớt con, xin nó thớt con và thớt con của nó nheo nhóc, chắc thớt đã đi lạc nên không thấy hơi ấm, bà khỉ lồm, không biết thớt con ở bên Pháp còn sống hay đã bỏ cái gì rồi... Bà khách ngồi xuống,

kéo ng tay áo lên lau n c m t.

Nghe xong, ông già vi t m n, ch ng nh xúc đ ng, làm thỉnh hít m y h i thu c dài. Bà khách len lén nhìn ông r i i nhìn xu ng chân c a bà, hai bàn chân cùi đầy n m trong đôi dép cao su rách b m m lem bùn đ t. Bà đ i.

Suy nghĩ m t lúc, ông già m i l y gi y vi t. Lâu lâu, ông ng ng l i nhìn xa xăm qua ch n m phía đ i di n nh đ tìm ch tìm câu. R i i cúi đ u vi t ti p.

Vi t xong, ông h i:

- Bà c n tôi đ c i không?

Bà khách ch p ch p m t, l c đ u. Bà đ a cho ông đ a ch c a ng i con, ông chép lên phong bì đã dán tem, cho th vào dán l i r i trao cho bà khách. Bà c m th l t qua l t l i nhìn nh thi u tin t ng, r i đ ng lên làm thỉnh đi v h ng thùng th đ ng g góc đ ng. Ông già nhìn theo, lòng nghe ch i v i nh chính ông đang đi g i th cho th ng con...

Ngày nào ông già vi t m n cũng mang đ ra ng i c nh anh đ ng nghi p đen, nh ng không ph i ngày nào ông cũng có khách. Lâu lâu, có đ ng i thì anh đen " đ y " qua cho ông. Anh ta nói đùa : " Đ ng nghi p mà! Ph i giúp nhau ch ! " Ông c i chua chát : "Cám n! Cám n! Nh lòng t t c a anh mà tôi cũng v t vất đ c m t hai ng i".

M t hôm, anh đen b ng h i:

- H i tr c ông làm gì i Vi t Nam?

- Buôn bán.

Ông không mu n nói h i đó ông là ch hai nhà thu c tây, khá giàu.

- R i t i sao ông đi qua đây v y?

- T i làm ăn không đ c. T i... t i nghèo.

Ông không mu n nói "cách m ng" đã t ch thâu tài s n c a ông, gia đình ông s ng c u b c u b t vùng kinh t m i, v ông ch t trên đó, ông và hai đ a con tr n v thành ph s ng chui nh b y chó hoang, ăn nh đ u ...

- B ông có quen ai bên n y h ?

Đ n đây thì ông già không gi u di m gì h t:

- Đâu có. Tôi đâu có quen ai. Tôi nghe nói Nhà N c Côte D Ivoire d dãi và t t b ng nên tôi vi t đ i m t lá th dài g i th ng cho ông T ng Th ng, trong đó tôi k h t hoàn c nh bi đát c a tôi. Tôi vi t mà không có hy v ng gì h t.

- ... T i ông không bi t ch T ng Th ng Houphouet c a t i này r t bình dân và th ng ng i l m!

- Bây gi thì tôi bi t. B i vì sau b c th c a tôi, tôi nh n đ c visa và luôn vé máy bay cho ba cha con tôi n a. Chuy n th t khó tin.

- Gì mà khó tin? T ng Th ng t i này hay làm nh ng "cú" ngo n m c nh v y l m! Ch c ông vi t th c cũng ph i hay l m nên m i làm xúc đ ng "Le Vieux" (Ông Già).

Côte d Ivoire, dân chúng th ng T ng Th ng Houphouet nên khi nói chuy n v i nhau h g i ông là " Ông Già " m t cách tr iu m n.

- H i đó tôi vi t gi ng nh tôi mu n than th v i m t ng i nào đó đ cho v i n i th ng kh c a mình, ch đâu dè. Nh n đ c gi y t , tôi nh trên tr i r t xu ng!

Đ n đây, ông già không nói r ng ông đã bán m y chi c nh n c t gi u t sau tr n nhà n c đánh t s n, đ ch y lo vô h kh u c a ng i bà con xa, r i ch y lo chi u khán xu t c nh, v.v...

Ông ch nói:

- H i qua đ n phi tr ng Abidjan, cha con tôi không bi t đi đâu đâu. Tôi phân tr n v i chánh quy n s t i, h đ n tho i g i h i "Anciens d Indochine". Nh h i này giúp nên t i tôi m i có căn nhà nh Cocody và chút v n làm nem đi bán đ o, s ng lây l t t i bây gi ...

- Tôi nghe nói ng i Vi t Nam t n n Pháp M nhi u l m. B ông không có b n bè bà con đ nh c c các x đó sao?

- Có ch .

- Sao ông không vi t th cho h ? K đi tr c giúp ng i đi sau là s th ng mà.

Ông th dài, hít m y h i thu c r i m i nói:

- Tôi có vi t th ch . Ch vi t thăm thôi và báo tin r ng tôi đã đ n Côte d Ivoire. Nh ng không th y ai tr l i h t.

- Có l không đúng đ a ch chẳng.
- Đúng ch ! N u không đúng nó ph i đ c tr v , b i vì tôi có ghi rõ đ a ch ng i g i mà. H i i Việt Nam ng i thân c a h cho tôi đ a ch và tin t c, nói h bậy gi n đ nh và khá l m.
- ... sao v y há?
- Ch c h s tôi xin ti n...

Ông c i kh y m t ti ng nghe nh ông mu n kh c ra m t cái gì ch n ngang c h ng, m t cái gì v a cay đ ng v a nh m t m. Ông nh i h i th i "vàng son", b n bè bà con c a ông t i lui nhà ông ăn nh u hà r m, trong s đó có nhi u ng i đã đ c ông giúp đ c u mang. V y mà bậy gi ...

Ông hít m t h i thu c th t sâu r i nh khói ra t t làm kho ng tr ng tr c

m t b m đi, gi ng nh ông mu n xoá b trong đ u hình nh c a m y th ng b n bè m y ng i bà con mà ông v a nh i...

Anh đ ng nghi p da đen suy nghĩ m t lúc lâu r i nghiêng ng i qua v vai ông vài cái nhè nh , m t c ch an i t m th ng nh v y mà ông già vi t m n b ng th y nó đ p vô cùng. Ông xoay ng i qua b t tay anh đen, không nói gì h t, nh ng ông ch c ch n r ng anh b n đó hi u là cái cảm n c a ông già Việt Nam l u vong...

M t hôm, bà khách hàng đ u tiên c a ông già vi t m n mang bi u ông hai trái xoài Caméroun (lo i xoài x Caméroun ngon n i ti ng vùng Phi Châu Da Đen) v a c i v a nói:

- Tôi cảm n ông. Nh cái th c a ông mà th ng con c a tôi h i tâm. Nó g i ti n v , kèm theo m t cái th dài. Nó nói nó đ c th c a ông nó khóc quá! Nó l y l c xin tôi tha t i cho nó. Nó nói là nó có v và m t con b bên Pháp nh ng nó th s g i ti n v đ u đ n đ nuôi t i này... Tôi vui quá! Vui quá!

Bà ta nói m t h i, nói th ti ng Pháp "ba xí ba tú", nh ng trong gi ng nói nghe đ y xúc đ ng. Nói xong, bà kéo ng tay áo lên lau n c m t.

Ông già nh i cách đây h n m i b a, bà cũng kéo áo lên lau nh v y sau khi k l s bu n

kh c a bà. Thì ra, cái vui cái buồn v n gi ng nhau gi t n c m t!

Ông già m m c i:

- Tôi vi t m n, bà tr ti n, có gì đâu mà bà cảm n?
- Không nh cái th c a ông, không bi t t i này còn kh s đ n đâu. Cảm n ! Cảm n!

Nói xong, bà đi tr qua ch . Ông già đ a m t trái xoài cho anh đen:

- Anh c m l y đ chia vui v i tôi!

Anh ta c m trái xoài trên tay nhìn ng m m t lúc r i nói:

- Làm ngh này đã h n năm năm, tôi ch a đ c khách hàng t ng quà bao gi . Ông m i ra ngh mà đ c nh v y là ông vi t th ph i hay l m.
- Thì cũng ráng vi t v y thôi.
- Đâu đ c! Vi t mà làm xúc đ ng ng i đ c đâu ph i đ . Bây gi tôi hi u t i sao ông t ng th ng c a t i tôi đã gi i t ng ông visa và vé máy bay!

Ông già vi t m n đ t đi u thu c, th khối m t cách s ng khoái. Ông nh l i ngày x a, thu thi u thi i, ông lúc nào cũng đ ng đ u v lu n v n, và v sau ra đ i, ông cũng có lai rai vài ba truy n ng n đ ng báo này t p chí n . Vi t, đ i v i ông, là đ gi i to tâm t , m t cách gi i to tr m l ng và sâu đ m h n là nói. Cho nên trong đ i ông, ông r t thích vi t, nh t là vi t th cho b n, nh ng ng i cũng thích vi t nh ông hay ít ra cũng bi t vi t vài dòng h i âm hay vài ch đ h i thăm nhau...

Hai hôm sau, có thêm m t bà mang đ n m y trái cam đ cảm n ông đã vi t th cho ch ng bà có v đ m B . R i c nh v y, vài hôm là có ng i đ n cảm n, cho quà, khi thì chai đ u ph ng (đây, sau khi rang, đ u đ c cho vào chai lít đ y t i mi ng r i đóng nút đ gi cho đ c dòn lâu. Ng i nghèo b n x hay ăn đ u ph ng v i bánh mì...). Khi thì m y trái cà chua, vài bó rau c i... Có gì cho n y, không n hà! Ông già nh n h t, b i vì ông th y làm nh v y, ng i cho r t vui. Cái vui c a h đ c b c l ra m t cách r t thi t th : h quay l ng b c đ , v a v tay thành nh p v a l c l nhún nh y. L n nào ông cũng nhìn theo, th y cũng vui lây...

V y r i không bi t h đ n v i nhau th nào mà khách hàng c đ n nh ông vi t. Nh ng ng i c n làm đ n t cũng đ n nh ông! Bên anh đen đ ng nghi p th y th a khách. Ông già bèn đ ng : "Tình tr ng này kéo dài coi k quá! Tôi đ ng anh b n nh th này: tôi lãnh vi t th nhà,

anh lãnh viết đơn hành chánh. Mình cứ nói đơn hành chánh phải được đánh máy cho sạch sẽ
được thì các cơ quan mới mau chóng xử lý. Anh đồng ý không?" Anh đen nhìn rằng cậu, bèn tay ông mới cái đầu đi ngủ!

Tối đó, thấy khách đến, anh đen trở về phòng nói: "Đơn thì ở bàn này. Thế cho thân nhân thì
bên sang bàn ông bên đồng nghiệp của tôi đây!" Lần hai, khách hàng cũng quen nên cả hai
ngồi viết đơn cùng có việc làm được. Và càng ngày càng đông khách.

Một hôm, anh đen hỏi:

- Tôi cứ thắc mắc: làm sao viết thư mà ông viết hay được như vậy?

- Tôi thì anh không biết. Xưa nay tôi say mê viết. Tôi thích viết cho mọi người nào đó để gửi bày,
để chia sẻ những cảm nghĩ những suy nghĩ của mình, chọn lựa cho đúng, chọn câu cho hay... thú
vị!

Ông già ngừng nói, hít thở mồm mồm mới hỏi thuở trước chép miệng:

- Bây giờ tôi chẳng còn ai để mà viết. Bên bè thì anh biết đó. Chúng nó cũng như những cái đuôi
vừa điếc, viết xong công. Cho nên làm nghề viết đơn này, tôi có chỗ để viết. Tôi không cần cái khách
hàng, tôi vui cái vui của khách hàng, tôi tâm sự cái tâm sự của khách hàng. Tôi viết
vội viết cứ như xúc cảm chân thật đó, viết mà không nghĩ là mình viết đơn!

Anh đen vỗ tay vỗ vỗ khen:

- Hay! Ông nói hay quá! Bây giờ tôi mới hiểu tại sao khách hàng mến mộ ông như vậy! Tôi nghĩ
thì nghĩ tôi đem ông qua đây, đúng là ông có con mọt!

Rồi hai người họ cứ làm ông già cũng biết cười theo. Cả hai, không những nào như riêng mình
da đen hay mình da vàng, họ chỉ biết họ là hai người viết đơn...

Hai năm sau...

M t hôm ông già b ng thêm v t cho m y th ng b n h i đó. V t cho m i ng i m t cái th , l i l y chang nh nhau. V t b c th cu i cùng cho h . V t đ cho h th y r ng ông ph i đ t ph i tay, d t khoát không còn b n b u gì n a v i quá kh , v i l p b i đ t đã ăn bám vào ông h i thu "vàng son".

Ông đ t đ u thu c, suy nghĩ. Đ i khái, ông s v t:

"Th a anh ...gì gì (hay ch ...gì gì)

Tôi v t th này đ báo tin cho anh... (hay ch ...) m ng dùm cho cha con chúng tôi. T i này đã đ nh c luôn Côte d Ivoire. Bây gi , đ i s ng t i này đã n đ nh, cu c s ng t ng đ i khá. Hai con tôi có c a hàng bán nem ch Cocody, thiên h đ n mua cũng đông. Còn tôi thì làm ngh v t m n, khách hàng cũng nhi u. Đ c nh v y là nh x đen này, con ng i th y đen nh ng lòng đ c a h không đen chút nào h t. Ch ng b ng ng i V t mình, nhi u ng i b ngoài tr ng tr o l ch s nh ng lòng c a h ch ng nh ng đen mà còn b c n a, anh...(hay ch ...) có th y nh v y không?..."

Nghĩ đ n đó, ông già b t c i khan m t mình!